

Riktlinjer

Datum 2014-04-14

Diarienummer RS 2016-04291 (tidigare
RS 1524-2014)

Beslutade av regionstyrelsen 2014-05-20,
§ 457

Västra Götalandsregionen Koncernkontoret

Handläggare: Lina Kolsmyr

Telefon: 072-210 32 83

E-post: lina.kolsmyr@vgregion.se

Riktlinjer för hantering av immateriella tillgångar

Innehåll

1 Sammanfattning.....	3
2 Allmänna utgångspunkter.....	3
2.1 Västra Götalandsregionens utvecklingsarbete.....	3
2.2 Syfte riktlinjer.....	4
2.3 Vad är en immateriell tillgång?	4
3 Hantering av patenterbara uppfinningar	5
3.1 Västra Götalandsregionens rätt som arbetsgivare	5
3.2 Medarbetares anmälningsskyldighet	6
3.3 Västra Götalandsregionens ställningstagande och underrättelse.....	6
3.4 Skälig ersättning	6
3.5 Avtal	6
4 Hantering av upphovsrätter	7
4.1 Upphovsrätt	7
4.2 Upphovsrättsligt skydd för allmänna handlingar	7
4.3 Västra Götalandsregionens rätt som arbetsgivare	7
4.4 Medarbetares ansvar	8
4.5 Avtal	8
5 Hantering av mönsterskydd.....	8
5.1 Mönsterskydd	8
5.2 Västra Götalandsregionens rätt som arbetsgivare	9
5.3 Medarbetares ansvar	9
5.4 Avtal	9
6 Beslutsfattande och stödfunktion.....	9
7 Köp av framställda produkter	10

1 Sammanfattning

Dessa riktlinjer omfattar hur immateriella tillgångar, som uppstår som arbetsresultat inom ramen för anställningsförhållanden i Västra Götalandsregionen, ska hanteras av Västra Götalandsregionens medarbetare och av Västra Götalandsregionen som arbetsgivare.

Syftet är att riktlinjerna ska tillämpas för att underlätta hanteringen vid uppkomst av en immateriell tillgång och att bidra till att sådana tillgångar hanteras korrekt.

Riktlinjerna avgränsas till att behandla immateriella tillgångar som kan erhålla skydd enligt svensk rätt som patenterbara uppfinningar eller mönster eller som omfattas av upphovsrätt.

Patenterbara uppfinningar ska skriftligen anmälas av medarbetaren till närmaste chef eller genom användning av regionens interna stöd för innovationsutveckling. Västra Götalandsregionen ska inom fyra månader från det att anmälan gjordes av medarbetaren meddela vilket önskemål regionen har att förvärva rätt till uppfinningen. Därefter ska avtal tecknas mellan medarbetaren och Västra Götalandsregionen om rättens fördelning.

Västra Götalandsregionen äger som utgångspunkt *datorprogram* som en medarbetare utvecklat i tjänsten. För *andra upphovsrätter* har Västra Götalandsregionen som utgångspunkt rätt att i regionens verksamheter obehindrat använda resultat av medarbetarnas upphovsrätter. Andra delar av en uppkommen upphovsrätt tillkommer normalt medarbetaren. *Mönster* som framställts av en medarbetare som ett led vid utförande av en hans eller hennes arbetsuppgifter eller efter instruktioner från Västra Götalandsregionen anses som utgångspunkt tillhöra Västra Götalandsregionen.

Överenskommelser mellan medarbetare och Västra Götalandsregionen om rätt till immateriella tillgångar ska dokumenteras i skriftliga avtal. Avtal ingås på respektive förvaltning. Delegation sker genom dessa riktlinjer av beslutanderätt i ärenden om rätt till immateriella rättigheter som uppkommit i förvaltningens verksamhet från regionstyrelsen till förvaltningschef, med rätt att vidaredelegera i ett led. För stöd i ställningstaganden och upprättande av avtal finns inom Västra Götalandsregionen intern kompetens och stöd för innovationsutveckling. Juridiskt stöd kan också erhållas från juridiska enheten på regionkansliet.

2 Allmänna utgångspunkter

2.1 Västra Götalandsregionens utvecklingsarbete

Det främsta målet för Västra Götalandsregionens innovationsarbete är att bidra till att medarbetarnas kreativitet uppmuntras och utvecklas till nytta för hela Västra Götalandsregionen.

Inom Västra Götalandsregionen bedrivs ett omfattande utvecklings- och innovationsarbete. Västra Götalandsregionen är angelägen om att nya metoder, lösningar och forskningsresultat snabbt identifieras och utvecklas och att teknik och system som regionen använder sig av utvecklas och förbättras, till nytta för

Västra Götalandsregionens samtliga verksamheter. Därför uppmuntrar Västra Götalandsregionen alla anställda att utveckla innovativa idéer och bidra till en utvecklingsorienterad organisation.

Innovations- och utvecklingsarbete kan leda till omfattande förbättringar för Västra Götalandsregionens verksamheter utan att immateriella tillgångar uppkommer. I vissa situationer uppkommer dock som resultat av utvecklingsarbetet nya immateriella tillgångar. I de fall då en medarbetares arbete leder fram till en immateriell tillgång är det angeläget att denna hanteras korrekt till undvikande av oklara ägarförhållanden. Det är för sådana situationer som dessa riktlinjer är tänkta att tillämpas.

Identifiering och utvärdering av medarbetares idéer och innovationer hanteras av innovationsstödjande verksamhet som finns inom Västra Götalandsregionen. Det befintliga interna stödet för innovationsutveckling inom Västra Götalandsregionen stödjer utveckling av medarbetares idéer och innovationer och bidrar till att utreda nyttan av uppkomna idéer, värdera möjligheterna till praktisk tillämpning och hitta rätt sammanhang för att idéer ska växa och komma till nytta.

Dessa riktlinjer avser inte att hantera detta innovationsstödjande arbete. Riktlinjerna är istället tänkta att tillämpas i ett senare skede, i de situationer då en immateriell tillgång uppkommer som ett resultat av sådant innovationsstödjande arbete.

2.2 Syfte riktlinjer

I dessa riktlinjer redovisas övergripande hur Västra Götalandsregionen som arbetsgivare och medarbetarna inom Västra Götalandsregionen ska hantera immateriella tillgångar som skapas i anställningsförhållandet.

Om en immaterialrätt som uppkommer i ett anställningsförhållande i Västra Götalandsregionen ska tillkomma medarbetaren eller arbetsgivaren har hittills vanligtvis inte reglerats genom avtal, varken genom kollektivavtal eller anställningsavtal. Utgångspunkten för dessa riktlinjer är därför den lagreglering som finns på området.

Dessa riktlinjer ersätter tidigare riktlinjer för nyttiggörande av Västra Götalandsregionens immateriella tillgångar, vilka antogs av regionstyrelsen i oktober 2007 (RSK 445-2007).

2.3 Vad är en immateriell tillgång?

Med *immateriell* tillgång avses en rättighet till ett intellektuellt verk, kallat immaterialrätt. För att det ska vara fråga om en *tillgång* avses i redovisningssammanhang att det uppkommit en identifierbar tillgång som förväntas ge upphov till framtida ekonomiska fördelar.

Patenträtt, mönsterskydd och upphovsrätt är olika exempel på immateriella rättigheter, där regelverket för rättens uppkomst och skydd ser helt olika ut. Patenträtt till en uppfinning och mönsterskydd till ett mönster uppkommer genom registrering medan upphovsrätt till ett litterärt eller konstnärligt verk uppkommer genom skapandet av verket. Specifikt för immateriella rättigheter är att de är

konstruerade som ensamrätter. Den allmänna utgångspunkten är att upphovsmannen till ett intellektuellt verk har ensamrätt att framställa exemplar, använda och sälja verket. Upphovsmannens ensamrätt är dock på olika sätt begränsad.

När en immateriell tillgång uppstår som ett arbetsresultat inom ramen för ett anställningsförhållande uppkommer särskilda frågor gällande arbetstagarens och arbetsgivarens respektive rätt till tillgången, vilket närmare går igenom nedan.

3 Hantering av patenterbara uppfinningar

3.1 Västra Götalandsregionens rätt som arbetsgivare

Frågor om arbetsgivarens rätt till arbetstagares uppfinningar regleras i lagen (1949:345) om rätten till arbetstagares uppfinningar (LAU). Enligt LAU kan arbetsgivaren under vissa förutsättningar mot ersättning överta hela eller delar av rätten till en arbetstagares patenterbara uppfinning. Som en allmän förutsättning för att arbetsgivaren ska ha en rätt till arbetstagarens uppfinning gäller att uppfinningens utnyttjande ska falla inom arbetsgivarens verksamhetsområde.

Utifrån LAU:s regler ska patenterbara uppfinningar som uppkommer i Västra Götalandsregionens verksamheter hanteras enligt vad som beskrivs i det följande.

LAU behandlar tre olika kategorier av uppfinningar där arbetsgivarens rätt ser olika ut; forskningsuppfinningar, andra tjänsteuppfinningar och övriga uppfinningar.

En *forskningsuppfinning* är en sådan uppfinning som gjorts av en arbetstagare vars huvudsakliga arbetsuppgift är forsknings- eller uppfinnarverksamhet och där uppfinningen tillkommit i samband med denna verksamhet. En uppfinning som kommit till efter arbetsgivarens närmare angivna instruktioner är också en forskningsuppfinning. Om en uppfinning kategoriseras som en forskningsuppfinning kan Västra Götalandsregionen förvärva all rätt till den.

En *annan tjänsteuppfinning* är en sådan uppfinning som faller inom Västra Götalandsregionens verksamhetsområde men som har kommit till genom något annat samband med anställningen än forskningsuppfinningar. Västra Götalandsregionen har till dessa slags uppfinningar rätt att förvärva en s k enkel licens, d v s att få använda uppfinningen i verksamheten. Utöver licensrätten har Västra Götalandsregionen också förhandlingsföreträde, vilket innebär att regionen har möjlighet att utan konkurrens lägga bud på uppfinningen och att träffa en överenskommelse med medarbetaren om förvärv av en mer omfattande rätt till uppfinningen.

Övriga uppfinningar är sådana som faller inom Västra Götalandsregionens verksamhetsområde, men som har kommit till utan samband med anställningen. Till övriga uppfinningar har Västra Götalandsregionen en förhandlingsrätt, alltså företräde framför andra att inom viss tid genom överenskommelse med medarbetaren förvärva önskad rätt.

3.2 Medarbetares anmälningsskyldighet

En medarbetare som gjort en uppfinning som faller inom Västra Götalandsregionens verksamhetsområde ska snarast skriftligen anmäla detta till Västra Götalandsregionen. Anmälan ska ske till närmaste chef eller genom användning av regionens interna stöd för innovationsutveckling.

3.3 Västra Götalandsregionens ställningstagande och underrättelse

När fråga är om en patenterbar uppfinning som en medarbetare anmält till Västra Götalandsregionen krävs att Västra Götalandsregionen tar ställning till om någon rätt till uppfinningen ska förvärvas eller om Västra Götalandsregionen ska avsäga sig sådan rätt. Inom fyra månader från det att medarbetarens anmälan mottagits ska Västra Götalandsregionen underrätta medarbetaren om vilket önskemål regionen har att förvärva rätt till uppfinningen. Handläggning sker under sekretess och medarbetaren får inte offentliggöra sin idé under denna tid. Om det dröjer längre tid har medarbetaren rätt att fritt förfoga över sin uppfinning.

Västra Götalandsregionens ambition är inte att äga immateriella tillgångar, utan att stimulera till kreativitet och utveckling.

Följande faktorer bör beaktas vid ställningstagande till om Västra Götalandsregionen ska förvärva någon rätt till en medarbetares uppfinning.

- Möjligheten att använda uppfinningen till nytta för Västra Götalandsregionens verksamheter
- Värdet av att uppfinningen utvecklas i Västra Götalandsregionens organisation
- Medarbetarens intresse av att bidra i utvecklingen av uppfinningen
- Möjligheten att få hjälp av andra organisationers innovationsstödssystem
- Potentiellt framtida ekonomiskt värde av uppfinningen
- Möjligheten att snabbt kunna avyttra uppfinningen
- Överensstämmelse med Västra Götalandsregionens prioriteringar

3.4 Skälig ersättning

Enligt vad som följer av LAU är medarbetaren berättigad till skälig ersättning för den rätt som Västra Götalandsregionen förvärvar av ett arbetsresultat som utgör en patenterbar uppfinning. Vid bestämmande av ersättningens storlek ska särskild hänsyn tas till uppfinningens värde, den betydelse anställningen haft för uppfinnarverksamheten samt omfattningen av den rätt som Västra Götalandsregionen har övertagit.

3.5 Avtal

Om Västra Götalandsregionen förvärvar en rätt till uppfinningen träffas avtal med medarbetaren om villkoren för förvärvet. I avtalet ska regleras vilken rätt till uppfinningen som Västra Götalandsregionen förvärvar, d v s om det är en licens (rätt att använda uppfinningen) som förvärvas eller ägandet till uppfinningen. I avtalet bör också regleras vilken skälig ersättning som ska utgå till medarbetaren för förvärvet. Hur omfattande rätt till uppfinningen som Västra Götalandsregionen kan och bör förvärva beror dels på vilken kategori av uppfinning det är fråga om

(enligt beskrivningen i p 3.1), dels vilket intresse Västra Götalandsregionen har av uppfinningen (enligt bedömning av de faktorer som anges i p 3.3).

Om Västra Götalandsregionen avsäger sig sin rätt till uppfinningen ska överenskommelse om skriftlig träffas mellan medarbetaren och Västra Götalandsregionen.

4 Hantering av upphovsrätter

4.1 Upphovsrätt

Enligt lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (URL) har den som skapat ett litterärt eller konstnärligt verk upphovsrätt till verket. Hit hör exempelvis skönlitterära eller beskrivande framställningar i skrift eller tal, alster av bildkonst, musikaliska eller sceniska verk, fotografiska verk och datorprogram. Upphovsrätt innefattar (med vissa inskränkningar) uteslutande rätt att förfoga över verket genom att framställa exemplar av det och genom att göra det tillgängligt för allmänheten. Upphovsrätt uppkommer i och med skapandet av verket och således inte genom registrering. En viktig del av upphovsrätten är den sk ideella rätten som innebär ett skydd utöver de ekonomiska intressena, såsom rätt att bli namngiven som upphovsman och rätt att motsätta sig kränkande förändringar av verket.

4.2 Upphovsrättsligt skydd för allmänna handlingar

För myndigheters upprättade handlingar gäller särskilda regler om upphovsrätt som hänger samman med reglerna i tryckfrihetsförordningen om allmänhetens rätt att ta del av allmänna handlingar. Dessa regler innebär att såväl medarbetares som Västra Götalandsregionens upphovsrätt till material som finns i allmänna handlingar är starkt begränsad.

Exempelvis finns som regel ingen upphovsrätt för beslut, yttranden, utlåtanden och protokoll från Västra Götalandsregionen, utan dessa får fritt återges och bearbetas av var och en. För dokument och publikationer som ges ut av Västra Götalandsregionen finns ett visst upphovsrättsligt skydd. Detta skydd innebär huvudsakligen att upphovsmannens namn ska anges och att källhänvisning ska ske. I övrigt är det i princip fritt att använda och återge sådana verk.

För vissa typer av allmänna handlingar finns ett fullt upphovsrättsligt skydd. Så är exempelvis fallet för kartor, tekniska förebilder, alster av bildkonst, musikaliska verk och diktverk. Upphovsrätt till sådana handlingar viker dock för offentlighetsprincipen. Allmän handling ska oavsett upphovsrätten tillhandahållas enligt tryckfrihetsförordningen. Om upphovsrätt gäller till materialet har dock den som fått ut ett exemplar med stöd av offentlighetsprincipen inte rätt att använda verket fritt, utan upphovsrätten måste respekteras.

4.3 Västra Götalandsregionens rätt som arbetsgivare

Arbetsgivarens rätt till en anställds upphovsrätt är oreglerat, utom vad avser datorprogram. Genom avtal kan arbetstagaren och arbetsgivaren avtala om överföring av upphovsrätt från arbetstagaren till arbetsgivaren.

När det inte finns några avtal om överföring av arbetstagares upphovsrätt till arbetsgivaren ligger det ändå i sakens natur att arbetsgivaren ska ha en rätt till arbetstagares upphovsrättsliga arbetsresultat som skapats i tjänsten.

I den juridiska litteraturen talas om en s k "tumregel".

Enligt vad som följer av tumregeln har Västra Götalandsregionen på grundval av anställningsavtalet inom sin normala verksamhet rätt att använda sådana verk som tillkommer som resultat vid medarbetares utförande av arbetsuppgifter eller efter särskilda instruktioner från Västra Götalandsregionen. Västra Götalandsregionens rätt avser utnyttjanden för de ändamål som kan förutses när verket tillkommer.

Om verket måste ändras för att ändamålet med dess tillkomst i tjänsten ska uppnås är ändringen tillåten. Andra delar av upphovsrätten tillkommer i princip medarbetaren.

Datorprogram

Enligt 40 a § URL gäller att upphovsrätten till ett datorprogram, som skapas av en arbetstagare som ett led i hans arbetsuppgifter eller efter instruktioner från arbetsgivaren, övergår till arbetsgivaren, såvida inte något annat har avtalats.

Detta innebär att Västra Götalandsregionen har rätt till ett datorprogram som skapas av en medarbetare, om medarbetarens arbetsuppgifter innefattar att utföra sådant arbete som kan leda till ett resultat som omfattas av upphovsrättsligt skydd för datorprogram. Västra Götalandsregionens rätt omfattar i dessa fall hela upphovsrätten till datorprogrammet.

4.4 Medarbetares ansvar

Medarbetare som skapat datorprogram i tjänsten ska meddela detta till sin närmaste chef, eftersom utgångspunkten är att rätten till programmet tillhör Västra Götalandsregionen.

Övriga upphovsrätter, såsom rätt till verk som skapas i tjänsten, har Västra Götalandsregionen normalt rätt att använda obehindrat. Om medarbetaren önskar överlåta någon del av sin upphovsrätt ska detta anmälas till närmaste chef så att en överenskommelse kan träffas mellan medarbetaren och Västra Götalandsregionen om Västra Götalandsregionens rätt till verket.

4.5 Avtal

Om Västra Götalandsregionen önskar förvärva en mer omfattande rätt till medarbetares upphovsrättsligt skyddade verk än vad som följer av beskrivningen ovan ska detta regleras genom skriftligt avtal med medarbetaren.

Alla överenskommelser som träffas mellan medarbetare och Västra Götalandsregionen ifråga om rättigheter till upphovsrättsligt skyddade verk ska dokumenteras i skriftliga avtal.

5 Hantering av mönsterskydd

5.1 Mönsterskydd

I mönsterskyddslagen (1970:485) regleras att den som har skapat ett mönster (formgivaren), eller den till vilken formgivarens rätt har övergått, genom

registrering kan få ensamrätt till mönstret (mönsterrätt). Med mönster avses en produkt eller produktfels utseende, som bestäms av själva produktens detaljer eller av detaljer i produktens utsmyckning, särskilt vad gäller linjer, konturer, färger, former, ytstrukturer eller material.

5.2 Västra Götalandsregionens rätt som arbetsgivare

Arbetsgivarens rätt till en anställds mönsterrätt är oreglerad. Genom avtal kan arbetstagaren och arbetsgivaren avtala om överföring av mönsterrätt från arbetstagaren till arbetsgivaren.

Mönster som framställts av en medarbetare som ett led vid utförande av en hans eller hennes arbetsuppgifter eller efter instruktioner från Västra Götalandsregionen bör normalt anses tillhöra Västra Götalandsregionen när avtal saknas.

5.3 Medarbetares ansvar

Medarbetare som skapat mönster i tjänsten ska meddela detta till sin närmaste chef, eftersom utgångspunkten är att rätten till mönstret tillhör Västra Götalandsregionen.

Om medarbetaren önskar överlåta någon del av sin mönsterrätt ska detta anmälas till närmaste chef så att en överenskommelse kan träffas mellan medarbetaren och Västra Götalandsregionen om Västra Götalandsregionens rätt till mönstret.

5.4 Avtal

Om Västra Götalandsregionen önskar förvärva en mer omfattande rätt till medarbetares mönster än vad som följer av beskrivningen ovan ska detta regleras genom skriftligt avtal med medarbetaren.

Alla överenskommelser som träffas mellan medarbetare och Västra Götalandsregionen ifråga om rättigheter till mönster ska dokumenteras i skriftliga avtal.

6 Beslutsfattande och stödfunktion

Regionstyrelsen delegerar till respektive förvaltningschef, med rätt att vidaredelegera i ett led, att besluta i ärenden om rätt till immateriella rättigheter som uppkommit i förvaltningens verksamhet. Härigenom ansvarar respektive förvaltningschef för beslutsfattande och ingående av avtal med förvaltningens medarbetare avseende hantering av immateriella tillgångar som uppkommit i förvaltningens verksamhet. Ärenden som är av principiell betydelse eller annars av större vikt ska dock lyftas till regionfullmäktige för beslut.

Beslutsfattande ska ske inom ramen för dessa riktlinjer. Vid beslutsfattandet är utgångspunkten att Västra Götalandsregionens rätt som arbetsgivare till immateriella tillgångar som utvecklats i verksamheten ska komma hela Västra Götalandsregionen till del.

För stöd i ställningstaganden och upprättande av avtal finns inom Västra Götalandsregionen intern kompetens och stöd för innovationsutveckling. Juridiskt stöd kan också erhållas från juridiska enheten på regionkansliet.

7 Köp av framställda produkter

Utifrån vad som redovisats ovan om regleringen av immateriella tillgångar kan Västra Götalandsregionen som arbetsgivare ha rätt att använda immateriella tillgångar som utvecklats av och tillhör en medarbetare eller någon till vilken medarbetarens rätt överlåtits.

Därutöver kan Västra Götalandsregionen ha intresse av att förvärva produktexemplar som framställts av en medarbetares uppfinning eller upphovsrätt. Vid sådana förvärv är Västra Götalandsregionen skyldig att tillämpa regelverket gällande offentlig upphandling. Västra Götalandsregionens inköpsorganisation ska kontaktas för hjälp med upphandlingar. Medarbetare som utvecklat en immateriell tillgång får inte delta i Västra Götalandsregionens arbete med upphandling där exemplar av tillgången kan bli aktuella för förvärv av Västra Götalandsregionen.